

Motion till riksdagen 2020/21:3305

av Johan Forssell m.fl. (M)

Stöldlikor och annan mängdbrottslighet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka polisens arbete mot seriebrottslighet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa straffet för grova stölder genom att höja minimistraffet till fängelse i ett år och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffbestämmelserna om grov stöld respektive grovt häleri bör förtydligas så att det klart framgår att systematiska inslag utgör sådana omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt ta bort dagens form av mängdrabatt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen utan dröjsmål ska återkomma med lagförslag om skärpta straff för inbrott och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en tydligare straffskärpningsregel vid återfall i brott och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka Tullverkets roll som brottsbekämpande myndighet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska lägga fram förslag om att ge en ny befogenhet för Tullverkets personal att stoppa fordon vid gränsen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt utöka systemet med postspärrar till kurirföretag och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisen i fler fall än i dag ska kunna publicera övervakningsbilder på misstänkta gärningsmän och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda frågan om att göra det möjligt för butiker att dela övervakningsbilder med varandra och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett brott med ett straffvärde på fängelsenivå som huvudregel ska leda till utvisning på grund av brott, även om det inte föreligger en återfallsrisk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över frågan om huruvida förutsättningarna för utvisning på grund av brott kan utökas för EU-medborgare och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett center vid Europol för att motverka gränsöverskridande egendomsbrott och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta ställning till om det bör införas en möjlighet för åklagaren att återkomma med yrkande om en ny påföljd när utvisningen har beaktats i domen men utvisningsbeslutet inte har kunnat verkställas och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om överförande av straffverkställighet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Andelen stölder och inbrott som begås av utländska stöldligor har eskalerat. I dag uppskattas dessa ligor ligga bakom drygt hälften av alla bostadsinbrott i Sverige. De står även för uppemot 90 procent av andra grova stölder som bildelar, båtmotorer och jordbruksmaskiner. Det handlar om brottslighet med hög organisationsgrad där ligorna utvecklat en väl uppbyggd logistik och förmåga för hantering av stöldgods, logi och transporter. Stora vinster, liten upptäcktsrisk och låga straff är starkt bidragande orsaker till varför stöldligorna härjar just i Sverige. Enligt polisen kommer utvecklingen att fortsätta eller rentav öka under de kommande åren. Det här är grovt integritetskränkande brott som drabbar ett stort antal människor i Sverige.

Problemen är en illustration av hur den organiserade brottsligheten med åren blivit allt mer internationell. Ligor begår brott i ett land, transporterar stöldgodset till ett annat land och avyttrar det sedan i ett tredje. Kriminaliteten sker dessutom i båda riktningarna. Samtidigt som stöldgods förs ut ur Sverige, har det blivit enklare att smuggla till exempel narkotika och vapen in i landet.

Mängdbrotten måste bekämpas på ett effektivare sätt än idag. Bakom varje outrett bostadsinbrott finns brottsoffer som både drabbats av en integritetskränkning genom brottet och sedan av ett rättsväsende som inte upplevs reagera. När en person väl lagförs och döms för ett eller flera brott måste straffen fånga upp brottens allvar. Så är det inte idag.

I och med att budgeten från Moderaterna och Kristdemokraterna antogs av riksdagen för 2019 påbörjades stora satsningar på polisen samt ett första steg i satsningen mot 500 fler tulltjänstemän för att förstärka Tullverkets verksamhet för ett förstärkt brottsbekämpande uppdrag. Satsningarna på polisen är nödvändiga i ett läge där gängkriminaliteten gör sig påmind närmast dagligen genom skjutningar och sprängningar.

Samtidigt förutsätter långsiktiga resultat att problemen angrips på ett tidigt stadium. En stor del av kriminaliteten har sin grund i den narkotika som smugglats in i landet.

De nya förutsättningarna kräver därför en helt annan förmåga att upprätthålla gränsskyddet. Denna uppgift har varit eftersatt under lång tid och situationen är ansträngd. Möjligheterna måste bli bättre att hindra smuggling av narkotika och vapen från att komma in i landet och stöldgods från att föras ur landet. Utvecklingen kräver kraftfulla åtgärder här och nu och det behövs ett väl fungerande gränsskydd för att bekämpa dessa brott.

Stärkt arbete mot seriebrottslighet

Den som anmäler brott ska kunna räkna med att brottet utreds. Utredningsåtgärder på plats är nödvändiga för att kunna knyta länkarna till enskilda brott. Brottsamordning är också av stor vikt, alltså processer för att samla brottsutredningar som rör en och samma person i ett sammanhang. Det handlar också om systematiska analyser av brottslighet för att identifiera brottsmönster, tillvägagångssätt och jämföra spår från brottsplatser i syfte att undersöka om det finns gemensamma faktorer som kan tyda på seriebrottslighet.

Polisen bör ges i uppdrag att stärka arbetet mot seriebrottslighet. Det ska därvid göras tydligt vilken instans som har ansvaret för att samordna brottsutredningar mot en och samma gärningsman, eller ligan av gärningsmän, när de misstänkta brotten begåtts i olika delar av landet.

Skärpt straff för grova stölder

De systematiska och organiserade tillgreppen av exempelvis bildelar, båtmotorer, motorcyklar, jordbruksfordon och verktyg omfattar idag betydande summor. Straffskalan för grov stöld är idag fängelse sex månader till fängelse sex år. Moderaterna vill skärpa straffet för grova stölder genom att höja minimistraffet från dagens fängelse sex månader till fängelse ett år.

För att fler stöldbrott ska bedömas som grova bör straffbestämmelserna om grov stöld respektive grovt häleri förtydligas så att det klart framgår att systematiska inslag utgör sådana omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Regeringen bör skyndsamt återkomma till riksdagen med ett sådant förslag

Skärpta straff för bostadsinbrott

Ett vanligt bostadsinbrott anses i praxis normalt ha ett straffvärde omkring fängelse åtta månader. Moderaterna vill införa en ny brottsrubricering – inbrottsstöld – med minimistraffet fängelse ett år. Trots upprepade tillkännagivanden från riksdagen under flera års tid har regeringen fortfarande inte levererat något sådant förslag.

Ta bort dagens form av mängdrabatt

Idag tillämpar domstolarna enligt fast praxis en s.k. mängdrabatt när en brottsling döms för flera brott samtidigt. Domstolen utgår från straffvärdet för det grövsta brottet som

personen döms för. Sedan adderas hälften av straffvärdet för det näst grövsta brottet och en tredjedel av straffvärdet för det därpå följande brottet och så vidare.

Moderaterna vill ta bort dagens form av mängdrabatt. När någon döms för flera brott samtidigt vill vi istället se en straffskärpning som i ett typiskt fall skulle medföra att fängelsevistelsen kan öka med ungefär 60–70 procent jämfört med dagens system. Detta genom att såväl det grövsta brottet som det näst grövsta brottet och det tredje grövsta brottet ska tillmätas hela straffvärdet.

Moderaternas förslag skulle i praktiken innebära att en person som begått tre bostadsinbrott skulle dömas till lägst tre års fängelse i stället för cirka ett år och två månaders fängelse som gäller idag. Detta har riksdagen tillkännagivit för regeringen och regeringen bör skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag som tillgodoser detta.

Reglerna för förundersökningsbegränsning

Det är viktigt att öka polisens förmåga och vilja att utreda och klara upp även mängdbrottslighet eller vardagskriminalitet, det vill säga vanligt förekommande brott. Av så kallade processtekniska skäl ges idag möjlighet till förundersökningsbegränsning, detta är i praktiken nedlagda brottsutredningar. Det har på många håll uppfattats som en skyldighet att förundersökningsbegränsa snarare än en möjlighet. Det är viktigt att följa upp det regelverk och dess tillämpning som leder till att brottsutredningar läggs ner i onödan. Detta har riksdagen uppmanat regeringen att göra.

Skärpta straff för återfall

Att en person gör sig skyldig till nya brott efter en tidigare dom kan i dag beaktas i tre olika avseenden: dels genom påföljdsvalet, dels som skäl för förverkande av villkorligt medgiven frihet och dels när man bestämmer straffets längd. Enligt dagens system beaktas återfallet framför allt genom de två första alternativen. Möjligheten att därutöver skärpa straffet tillämpas i ytterst få fall. Straffskärpning på grund av återfall för brott måste bli betydligt vanligare. Vi vill därför införa en ny renodlad regel som tar sikte på straffskärpning i återfallssituationer. Återfallsskärpning bör som huvudregel ske oberoende av om villkorligt medgiven frihet förklaras förverkad.

Brott mot äldre

Det finns kriminella individer och organiserade ligor som särskilt riktar in sig på att begå brott mot äldre människor. Exempel på sådan brottslighet är gärningsmän som utgett sig för att vara från hemtjänsten i syfte att råna äldre i deras hem, falska läkare som lurat äldre med erbjudande om nya mediciner och gärningsmän utklädda till hantverkare som stulit från ensamma äldre kvinnor. Därtill påpekar Brottsförebyggande rådet i en rapport att äldre personer är en särskilt sårbar grupp för vissa typer av bedrägerier. Det gäller i första hand vissa faktura- och kortbedrägerier.

Gemensamt för alla brott som begås mot äldre är att kriminella individer utnyttjar människor som typiskt sett har svårare att värja sig. Denna typ av brott riskerar att sprida otrygghet och rädsla och medföra att många äldre drar sig för att till exempel gå utanför hemmet. För att öka tryggheten hos äldre och motverka denna typ av brottslighet behövs flera insatser. Rättsväsendet ska se särskilt allvarligt på brott mot äldre och

andra som kan ha svårt att värja sig för brott. Riksdagen riktade 2020 ett tillkännagivande till regeringen om att rättsväsendet ska se särskilt allvarligt på brott mot äldre och andra som inte kan värja sig mot brott. Det är angeläget att regeringen snarast återkommer med förslag som kan säkerställa detta.

Ny befogenhet att stoppa fordon vid gränsen

Trots omfattande utförelse av stöldgods ur landet, saknar Tullverkets personal befogenhet att hindra en person eller stoppa och genomsöka ett fordon med misstänkt stöldgods vid Sveriges gräns. Den uppgiften ligger i stället på polisen, som dock långt ifrån alltid finns på plats för att kunna ingripa innan till exempel en färja har lämnat hamnen. Moderaterna har drivit denna fråga länge och riksdagen har uppmanat regeringen att agera. Vi efterlyser nu en omedelbar lagändring för att ge Tullverkets personal denna befogenhet.

Utöka systemet med postspärrar till kurirföretag

Tullverket har rätt att besluta om så kallad postspärr, vilket innebär att en postförsändelse kvarhålls för att Tullverket ska kunna utföra sina kontroller. Denna möjlighet är dock begränsad till misstanke om narkotika. Därtill omfattar möjligheten inte försändelser förmedlande av kurirföretag, som till exempel DHL eller Fedex. I praktiken innebär det att en stor del av försändelserna överhuvudtaget inte kan kontrolleras. Situationen är djupt otillfredsställande och lagstiftningen är i stort behov av förändring. Tullverket måste ges utökade befogenheter att besluta om postspärrar. Samma möjlighet bör finnas för försändelser förmedlade av kurirföretag.

Samlad översyn av Tullverkets befogenheter att bekämpa brott

Tullen måste stärkas och få utökade befogenheter för att bidra till ett tryggt samhälle. Utöver de akuta behoven pekar mycket på att Tullverket framöver kommer att behöva ett antal ytterligare verktyg för att bekämpa den brottslighet som blivit allt mer internationell. Det kan exempelvis röra sig om att ge Tullverket rätt att leda förundersökningar för vissa narkotika- och vapenärenden, liksom att införa särskilda jouråklagare i tullrelaterade ärenden. Vi vill därför se en samlad översyn av myndighetens möjligheter att bekämpa brott. Här bör också samarbetet med andra myndigheter analyseras, till exempel polisen och Skatteverket.

Ökade möjligheter för polisen att publicera bilder på misstänkta gärningsmän

För att polisen ska få publicera bilder på en misstänkt i en pågående brottsutredning krävs att syftet med publiceringen är att få allmänhetens hjälp att identifiera gärningsmannen, att det är klarlagt att personen på bilden föreställer den misstänkte, att det rör sig om ett brott som inte kommer leda till ett lindrigare straff än fängelse i sex månader och att det är av synnerlig vikt för polisens fortsatta arbete. Om förundersökningen avser ett grovt brott som leder till lägst två års fängelse eller om gärningspersonen kan

antas vara farlig för allmänheten eller enskilda personer kan publicering ske trots att alla krav inte är uppfyllda.

Enligt Moderaternas mening bör polisen ges bättre möjligheter att själva avgöra när övervakningsbilder på misstänkta gärningsmän ska kunna publiceras. Vi vill därför ta bort kravet på att det endast får ske för brott som kommer leda till fängelsestraff om sex månader eller mer. Det innebär exempelvis att bilder från övervakningskameror av gärningspersoner som begått stöldbrott eller misshandel kommer kunna publiceras. Vi anser vidare att kravet på att en publicering ska vara av synnerlig vikt bör mjukas upp. I likhet med dagens regler bör det dock alltid ske en proportionalitetsbedömning där det brottsutredande intresset vägs mot den personliga integriteten i det enskilda fallet.

Enklare för butiksinnehavare att dela bilder på misstänkta gärningsmän med varandra

Butiksinnehavare bör ha bättre möjligheter än idag att varna varandra om rånare och tjuvar och på så sätt förhindra systematiska och organiserade stölder. Moderaterna vill därför utreda frågan om att göra det möjligt för butiker att dela övervakningsbilder med varandra i ett internt och slutet it-system. Ett liknande system har nyligen införts i Danmark. För att dela bilderna gäller där krav på att dessa visar en eller flera misstänka personer som har begått, eller försökt begå, grova tillgreppsbrott. Butiken ska vidare ha gjort en anmälan till polisen om gärningsmannen i fråga. Dessutom måste det finnas skäl att anta att de misstänka gärningsmännen kommer att begå liknande brott i andra butiker.

Utvisning på grund av brott ska tillämpas i fler fall än idag

Dagens förutsättningar för utvisning på grund av brott har i huvudsak sett likadana ut sedan år 1994. Vi vill att dessa förutsättningar utökas. Om man kommer från ett annat land för att vistas eller bo i Sverige ska man följa lagstiftningen här. Detta ska ske inom de ramar som grundlagen och internationell rätt sätter.

I praktiken slipper många utländska medborgare som döms för grova brott, exempelvis sexualbrott och våldsbrott, utvisning på grund av deras anknytning till det svenska samhället eller familj och andra personer. Till exempel utvisas enbart 20 procent av dömda för våldtäkt med utländskt medborgarskap och som är folkbokförda i Sverige. För grov misshandel är motsvarande andel 3 procent. Vad gäller särskilt EU-medborgare vill vi se en översyn om förutsättningarna för utvisning på grund av brott kan utökas. Att utsätta en annan människa för brott inskränker på offrets fri- och rättigheter, vilket ska vara en försvårande omständighet när den enskildes anknytning till Sverige ska prövas som skäl mot en utvisning. Endast i de fall en utvisning skulle strida mot ett svenskt konventionsåtagande ska anknytning till det svenska samhället eller till personer bosatta i Sverige kunna utgöra anledning att den utländska medborgaren inte blir utvisad på grund av brott. En sådan undantagsbestämmelse ska tillämpas restriktivt. Lagstiftningen som avser utvisning av EU-medborgare bör ses över i syfte att sänka kraven för utvisning även för denna grupp. En sådan översyn bör omfatta en kartläggning och analys av praxis i övriga EU-länder. Den fria rörlighetens syfte är inte att underlätta för utländska medborgare att begå brott i Sverige. För EU-medborgare förutsätts, utöver de vanliga kraven för att utvisning ska kunna beslutas,

också att ”det sker av hänsyn till allmän ordning och säkerhet” (8 a kap. 5 § första stycket utlänningslagen). Detta krav har sin bakgrund i det så kallade rörlighetsdirektivet från 2004.

Moderaterna ska verka för att EU-medborgare som vanemässigt begår brott i andra länder än sitt eget ska kunna utvisas och förbjudas att återvända till landet där brottet har begåtts, i betydligt större omfattning än vad som är möjligt i dag. Moderaterna vill därför ändra EU:s rörlighetsdirektiv i syfte att utvisning på grund av brott ska kunna användas oftare. På detta sätt kan den fria rörligheten för kriminella stoppas.

Center inom Europol mot stöldligor

I dag har Europol fasta center mot bland annat terrorism och cyberkriminalitet. Europol har dock inget särskilt center som har till uppgift att agera framför allt mot internationella stöldligor, som systematiskt begår bland annat bostadsinbrott och andra typer av stöldbrott. Då stöldligorna är välorganiserade och aktiva i flera olika länder i Europa behövs ett samlat europeiskt grepp för att stoppa dem. Moderaterna vill därför att Europol ska etablera ett särskilt center som fokuserar på att bekämpa den gränsöverskridande vardagsbrottslighet som stöldligorna står för. Den som begår ett brott med ett straffvärde på fängelse som huvudregel ska leda till utvisning på grund av brott, även om det inte föreligger en återfallsrisk.

Åklagare ska kunna yrka på en ny påföljd när utvisningen inte har kunnat verkställas

Om en person har begått ett brott och utvisas på grund av det brottet får han eller hon således både en påföljd för brottet och ett utvisningsbeslut. För att den samlade reaktionen på brottet inte ska bli oproportionerligt sträng finns det en bestämmelse om s.k. utvisningsmen i 29 kap. 5 § första stycket 6 brottsbalken. Enligt den bestämmelsen ska rätten vid straffmätningen utöver brottets straffvärde i skälig omfattning beakta om den tilltalade förorsakas men till följd av att han eller hon på grund av brottet utvisas ur landet. Det här innebär i praktiken att personer som döms för ett brott och samtidigt döms till utvisning kan få ett kortare straff än personer som inte döms till utvisning.

Om personen som fått en strafflindring med anledning av utvisning på grund av brott sedan inte kan utvisas finns ingen möjlighet för åklagare att ompröva påföljden. När en utvisning i ett sådant fall inte kan verkställas kan det framstå som stötande eftersom det innebär att påföljden i sådana fall blir lindrigare än vad den annars skulle ha blivit. Vi vill att regeringen överväger att denna ordning ändras så det blir möjligt för åklagare att yrka på ny påföljd, i de fall utvisningen inte har kunnat verkställas.

Överförande av straffverkställighet

Överförande av straffverkställighet innebär att ett fängelsestraff som ådömts någon i en annan stat får verkställas i Sverige, eller att en frihetsberövande dom som ådömts någon i Sverige får verkställas utomlands. I regel bygger överföringen på att den dömda är medborgare i det andra landet. Enligt Kriminalvårdens statistik uppgår antalet personer med utländskt medborgarskap som för närvarande avtjänar ett fängelsestraff längre än

sex månader i Sverige till cirka 1 300 personer, varav 40 procent är från andra europeiska länder. Medborgare från Polen, Rumänien och Litauen är överrepresenterade. Ett fängelseår i Sverige kostar cirka 1,2 miljoner kronor årligen per individ. Antalet utländska medborgare som överfördes från Sverige till andra länder uppgick endast till 71 personer år 2018.

Moderaterna vill att Kriminalvården ges i uppdrag att påtagligt öka antalet överföringar av fångar med utländskt medborgarskap i svenska fängelser till sina respektive hemländer. Kriminalvården ska bland annat alltid initiera ett ärende om överföring när en utländsk medborgare ska verkställa ett fängelsestraff om sex månader eller längre. I uppdraget ska också ingå att Kriminalvården i Sverige ska fördjupa samarbetet med kriminalvården i de länder vars medborgare är överrepresenterade i de svenska anstalterna i syfte att möjliggöra överföring i fler fall.

Johan Forssell (M)

Louise Meijer (M)

Mikael Damsgaard (M)

Ellen Juntti (M)

Sten Bergheden (M)